

NERA VÄLFÄRD, MINDRE SJUKVÅRD

Kultur ger välfärd och hälsa

VÄLFÄRD FÖR KOMMUNER ÖVER GRÄNSER II

NERA VÄLFÄRD, MINDRE SJUKVÅRD

Kultur ger välfärd och hälsa

3

Välfärd för kommuner över gränser

4

Hundra år av finländsk välfärd

- Professor Pirkko Vartiainen, Vasa universitet

6

Var hämta expertstöd för genomförandet av kulturella välfärdstjänster i landskapen?

- Kulturchef Tarja Hautamäki, Österbottens förbund

7

Naturljud inom vården sprider harmoni hos både klienter och personal

- Informationssekreterare Carola Harmaakivi, KulturÖsterbotten

10

Samkommunen Kaksineuvoinen drar nytta av kulturens möjligheter

- Projektchef Esa Vienamo, Välfärd för kommuner över gränser

12

Nya kulturtjänster genom kommunpilotprojekt

- Projektchef Esa Vienamo, Välfärd för kommuner över gränser

Redaktör: Esa Vienamo
Ombrytning: Graphic Design Koivuporras
Pärmbild: Anna Lindholm
Bilder: Karhulan teollisuuspuistoyhdistys ry,
Tarja Hautamäki, Carola Harmaakivi,
Esa Vienamo
Översättning till svenska:
Heidi Nyblom Kuorikoski

Välfärd för kommuner över gränser II -projektet 2016-2018
Undervisnings och kulturministeriet
Södra Österbottens förbund
Österbottens förbund
Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur

Södra Österbottens förbund
PL 109, 60101 Seinäjoki
www.epliitto.fi

ISBN 978-951-766-339-7 (band)
ISBN 978-951-766-340-3 (pdf)
ISSN 1237-9948
Publikation C:86
2017

Välfärd för kommuner över gränser

Projektet Välfärd för kommuner över gränser inleddes i februari 2015. Efter tre verksamhetsår når projektet sitt slut i början av år 2018. De tre åren som gått har innehållit utveckling och nya samarbetsformer, 28 kommunpilotprojekt, fyra seminarier, särskilda pilotprojekt inom kulturellt äldrearbete, konstverkstäder och föreställningar. Kommunpilotprojekten som har genomförts inom projektet presenteras utförligare senare i denna publikation.

Under det första verksamhetsåret deltog också landskapet Mellersta Österbotten i projektet. Sedan år 2016 har projektet genomförts i två landskap, Södra Österbotten och Österbotten. Samarbetet mellan landskapen har fungerat mycket bra på två språk. Därför är det naturligt att ge ut denna publikation på både finska och svenska.

Under de tre år som gått har de österbottniska kommunerna på ett utmärkt sätt deltagit i de nationella nätverken inom kulturell välfärd. På initiativ av projektet Välfärd för kommuner över gränser föddes det regionala nätverket för Taikusydän i Västra Finland. Det regionala nätverket är kopplat till Taikusydän – kontaktpunkten för konst, kultur och välfärd, som är verksamt i Åbo. Tillsammans med fyra andra regionala Taikusydän-nätverk har vi deltagit i utvecklingsarbetet av den kulturella välfärden på riksomfattande toppnivå. Seinäjoki och Vasa har därtill sedan år 2016 aktivt deltagit i det riksomfattande ALLI-nätverket för kulturellt äldrearbete.

Det sista verksamhetsåret för projektet Välfärd för kommuner över gränser har inneburit förberedelser inför den kommande vård- och landskapsreformen. Målet är att få med konst- och kulturbaserade välfärdstjänster som en del av landskapens social- och hälsovårdstjänster. Både i Södra Österbotten och Österbotten har kulturaktörerna och de som arbetar med vårdreformen hittat varandra. I samarbetets tecken är det bra att bygga landskap, där konsten och kulturen har en synlig roll även inom främjandet av välfärd och hälsa.

Marjatta Eväsoja
Direktör för internationella
affärer och kultur
Södra Österbottens förbund

Tarja Hautamäki
Kulturchef
Österbottens förbund

Ann-Maj Björkell-Holm
Kulturchef
KulturÖsterbotten / SÖFUK

Hundra år av finländsk välfärd

Välfärd är ett känt, men också ett mycket nyansrikt ord, som var och en kan ge en personlig betydelse.

Generellt avser man med välfärd till exempel saker som vi är vana att definiera den finländska välfärdsstaten med. Enligt den definitionen ska varje människa i välfärdsstaten ha samma rättigheter och möjligheter till social trygghet, samhälllig verksamhet, utbildning, arbete och utkomst. Hur har då den finländska välfärden utvecklats under landets självständighetstid? Detta kan man dryfta genom att studera den finländska välfärdsstatens centrala utvecklingsfaser.

Välfärdsstat är ett nyord som i Finland började användas i större utsträckning först på 1950-talet. Då definierades en stat som en välfärdsstat om man med statsmaktens medel kunde garantera social välfärd för alla invånare. Begreppet välfärdsstat skapades som motsats till en stat som låg i krig eller genomgick någon annan form av större konflikt. Det engelska ordparet welfare vs. warfare låg bakom denna tanke. När det gäller Finland fyllde vårt samhälle inte välfärdsstatens kännetecken under år 1918 och dess efterdyningar och inte heller under andra världskriget.

När den finländska välfärdsstaten utvecklades, anammade man idéer bland annat från tysken Bismarck och britten Beveridge. Bismarcks inflytande märktes speciellt i utvecklingen av sociallagstiftningen. Beveridge betonade statens roll och enligt honom var statens uppgift att "avlägsna misär och skapa förutsättningar för ett gott liv för alla medborgare".

Mödra- och barnrådgivningsnätverket sträckte sig över hela Finland i slutet av 1940-talet.
Bild: Karhulan teollisuuspuistoyhdistys ry

Viktiga finländska namn inom utvecklingen av välfärdsstaten var Eino Kuusi och Arvo Sipilä. Kuusi utgav år 1931 verket *Sosiaalipolitiikka* (två band). En av verkets mest centrala meningar "samhällets förhållanden skall ordnas enligt rättvisa och rimlighet, enligt den samhällliga rättskänslan" var en stark vägvisare när det finländska välfärdssystemet skapades.

Skapandet av en finländsk välfärdsstat har förlöpt i fyra faser. I den första fasen betonades stabilitet i samhället och nationell enighet. Man tänkte att indelningen i två läger efter händelserna år 1918 kunde avskaffas genom sociala reformer. I den andra fasen på 1930- och 1940-talen såg man på samhället som en struktur, där kärnan utgjordes av statlig jurisdiktion och välfärdens juridiska frågor. Arvo Sipilä skriver "socialpolitik är verksamhet som tar sig uttryck i statens lagstiftningsarbete och förvaltningsorganens maktutövning". I dag kan detta ses som betoning av byråkrati, men det måste förstås som ett barn av sin tid, en tid då välfärdsstaten

utvecklades speciellt med hjälp av lagstiftning. Till exempel så var läropliktslagen från år 1921 mycket central för läs- och skrivkunnigheten. Samtidigt var lagen också central för ökad demokrati och ökad välfärd i de finländska familjerna. När läropliktslagen dessutom fick sällskap av lagen om avgiftsfri skolmat år 1948, uppnåddes goda resultat inom främjandet av barns hälsa och välfärd.

Den tredje fasen i utvecklingen av välfärdsstaten placerar sig i återuppbyggnadstiden efter kriget. Denna fas kallas för den statliga välfärdspolitikens epok. Talande för den tidens socialskyddsutveckling är till exempel nätverket av mödra- och barnrådgivningar som grundades år 1944 samt systemen med barnbidrag och moderskapsunderstöd som inrättades i slutet av samma årtionde. Anmärkningsvärt är att moderskapsunderstödet eller barnbidraget aldrig har varit kopplat till familjens förmögenhet. Det finländska moderskapsunderstödet har varit en innovation, vars betydelse man inte alltid har kunnat förstå. Numera är det ett varumärke som är känt även internationellt och mycket uppskattat.

Den fjärde fasen i utvecklingen av välfärdsstaten kallas för specialiseringens tid. Med det avser man att välfärdstjänsterna genomgår en särutveckling och att det uppstår olika yrken och branscher som producerar välfärdstjänster. Under specialiseringens epok utvecklades pensionssystemet på många olika sätt. I slutet av 1950-talet tog det nuvarande systemet för utkomstskydd för arbetslösa sina första steg i och med att de arbetslösa fick möjligheten att erhålla arbetslöshetsersättning av staten. Bostadsbidragssystemet kom i gång år 1961 med bostadsbidrag till barnfamiljer och ett år senare introducerade man inkomstrelaterade pensioner. Sjukförsäkringen och den 54 dagar långa moderskapspenningensperioden stod i tur år 1964. Refor-

mer som berörde oss alla var till exempel grundskolereformen i början av 1970-talet och utvecklingen av de kommunala hälsovårdscentral- och dagvårdssystemen. Det egentliga inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa togs i bruk år 1984 och hemvårdsstödet för barn under tre år lanserades år 1985 osv. Med andra ord har vårt välfärdsystem skapats litet i sänder under efterkrigstidens årtionden och blivit till det system som vi har vant oss vid i dag.

Den finländska välfärdsstaten har alltid grundat sig på starka värden, såsom jämlikhet och rättvisa. Anmärkningsvärt är att välfärdsstaten har fått ett starkt understöd bland både medborgare och olika politiska partier. Välfärden har under alla årtionden utvecklats med konsensus. Till exempel tryggheten av social- och hälsovårdstjänster är så viktigt för finländare att det har garanterats genom grundlagen "Det allmänna skall ... tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa".

Det finländska välfärdssystemet har inte uppstått av sig självt. Det har krävt mycket samarbete, idéer och vilja att trygga människors liv i alla förhållanden. Man kan önska att välfärdssystemet som utvecklats litet i sänder under hundra års tid håller för aktuella och framtida förändringar.

Pirkko Vartiainen
Professor, ledarskap inom social- och hälsovård
Vasa universitet

Var hämta expertstöd för genomförandet av kulturella välfärdstjänster i landskapen?

När regionreformen genomförs, står ordnandet av kulturella välfärdstjänster inför nya typer av utmaningar. Förutom sektorgränser måste man överskrida också olika organisationers gränser, skapa nätverk och hitta rätt slags kompanjerskap. När social- och hälsovårdstjänsterna övergår på landskapens ansvar och den kulturella basservicen samt främjandet av hälsa och välfärd förblir en kommunal uppgift, blir verksamhetsbetingelserna ännu mer komplexa än förut för dem som bidrar med det mest väsentliga av de kulturella välfärdstjänsterna, nämligen innehållet.

Det är tänkt att en av landskapens uppgifter ska vara att ge kommunerna expertstöd i fråga om främjande av välfärd och hälsa. Däremot har inget blivit sagt om vem som ska ge landskapen expertstöd i fråga om ordnandet av kulturella välfärdstjänster som en del av social- och hälsovårdstjänsterna, så att alla invånares grundrättigheter till kultur förverkligas jämlikt och så att de parter som behövs för genomförandet av servicen hittar varandra lätt.

Länken som saknas i den här kedjan är ett center för kulturella välfärdstjänster. Centret skulle kunna fungera i ett sektorövergripande samarbete mellan landskapets och kommunernas kulturväsenden och erbjuda alla parter expertstöd med principen om alla tjänster över en disk.

I flera kommuner har man redan erfarenhet av olika verksamhetsmodeller som har etablerat sig som god praxis. I dessa modeller producerar kommunens kulturväsende tillsammans med aktörer från den tredje sektorn själva innehållet i tjänsterna medan social- och hälsovårdssektorn fastställer behovet av dessa tjänster.

I en utredning om stöd- och utvecklingspolitiken i kommunernas kulturväsenden år 2011 fäste professor Anita Kangas och minister Kalevi Kivistö uppmärksamhet vid de möjligheter som finns inom konstnärers och kommuners kulturverksamhet. Efter att utredningen kom ut startade Undervisnings- och kulturministeriet projektet KUULTO, där man utförde verksamhetsförsök i 44 kommuner främst under ledning av kommunens kulturväsende.

KUULTO-projektet och efterföljande statsfinansierade konstnärsledda utvecklingsprojekt, som främjar deltagande och delaktighet i kommunerna, har visat att konst- och kulturtjänster som produceras av konstnärer har positiva effekter på kommuninvånarnas liv inom olika delområden. Allra tydligast syns de positiva effekterna inom social- och hälsovårdssektorn.

Nu är rätt tid att förankra beprövade verksamhetsmodeller i de nya landskapen och utveckla strukturer som stöd för etableringen av kulturella välfärdstjänster inom social- och hälsovårdssektorn. Såväl kommunernas kulturväsenden som landskapens social- och hälsovårdssektor behöver arbetsmodeller som lämpar sig för föränderliga verksamhetsförhållanden.

Tarja Hautamäki, förv. dr, fil.mag.

Naturljud inom vården sprider harmoni hos både klienter och personal

Naturen blev den medicin som hjälpte, när han mådde som sämst. Långa utfärder i skog och mark gav Stefan balans och harmoni, när han öppnade sina sinnen för de intryck naturen kunde bjuda på.

Ljud är hans passion. Därför började han bända in naturljud som han kunde spela upp senare. Samtidigt blev han intresserad av ljudet som terapiform.

Möt Stefan Backas, frilansande ljuddesigner från Malax! På vårvintern 2017 medverkade han i ett av pilotprojekten inom Valfärd för kommuner över gränser och ordnade då ljudverkstäder med äldre på boenden i Vasa och Korsholm. Det var främst naturljud och terapiinstrument som Stefan valde att jobba med, men inte bara därför att han själv fått hjälp av dem.

– De äldre har ofta starka band till naturen, och naturljud väcker därför minnen och associationer, förklarar Stefan. Sedan vill de äldre ofta berätta om platser de minns, om naturupplevelser, om sitt liv. Prata om naturen vill de säkert också därför att de ofta inte får egna, nya naturupplevelser längre.

Stefan Backas arbetade i många år som ljudtekniker på Wasa Teater. Det intensiva arbetet satte dock sina spår i den unge mannens kropp och själ.

Bild: Carola Harmaakivi

Stefan Backas

- ljuddesigner (frilans) bosatt i Malax
- tidigare ljudtekniker på Wasa Teater
- studier i ljudterapi vid Sound Healing Academy
- passionerad över olika aspekter av ljud
- verksam inom flera områden av kulturen
- webbsida: www.stefanbackas.com

Sömntabletter och antidepressiva läkemedel var företagshälsovårdens lösning, men de starka medicinerna hjälpte inte Stefan; tvärtom.

– Medicinerna gjorde mig avtrubbad. Efter en tid kände jag mig helt avskärmad från allt och alla. Det var ohållbart, berättar han.

Med hjälp av ett arbetsstipendium från Svenska Kulturfonden kunde Stefan ta en paus från sitt hektiska yrkesliv och satsa seriöst på intresset för naturljud och ljudterapi. Han hade nämligen själv fått effektiv hjälp av naturljud: stressen minskade, spänningarna och motstånden i kroppen avtog, ångesten lindrades. Under ett helt år bandade han in naturljud i Replotskärgården i Korsholm, och arbetet resulterade i ett ljudverk som finns permanent installerat i det nybyggda Korsholms närsjukhus i Smedsby.

Naturljud passar utmärkt in i vårdmiljöer, förklarar Stefan. De har en lugnande, ångestdämpande effekt. De kan också maskera störande bakgrundsljud och därmed göra den allmänna ljudmiljön trevligare. Studier visar att patienter som under sin tillfriskningsperiod fått ta del av naturen på något sätt tillfrisknar snabbare.

– Vi omges av ljud hela tiden. Vanligen tänker vi inte ens på saken, men ljud påverkar oss och vårt välbefinnande väldigt starkt. Därför är det allt annat än oviktigt vilka ljud vi omger oss med, förklarar Stefan och ger ett exempel:

– På många vårdenheter står radion på hela dagen. Men är det bra? Sprider radion harmoni?

Ljud är vibrationer på olika frekvenser, förklarar Stefan. Den mänskliga kroppen består till stor del av vatten, och ljudvågor rör sig effektivt i vatten. Om ljudmiljön är orolig och disharmonisk, blir människan orolig och disharmonisk. Kroppen uppfattar ljud inte bara fysiskt utan också psykiskt, känslomässigt och själsligt.

– Tänk om man i stället för att ha på radion kunde hålla en mindre ljudterapisession med de boende, till exempel med hjälp av en tibetansk klangskål och en mindfulness-övning?

Själv har Stefan studerat ljudterapi med hjälp av nätkurser vid Sound Healing Academy i Storbritannien. Ljudterapi är en hel vetenskap som hjälper kroppen att läka och få oss att må bra, men för att komma igång i mindre skala behövs det inga stora satsningar:

– Ljudterapi inom vård och omsorg kräver så lite, förklarar Stefan. Det enda som egentligen behövs för att man ska komma igång är att någon bland personalen blir intresserad och inser fördelarna med en positiv ljudmiljö.

Carola Harmaakivi,
KulturÖsterbotten

Jobba med ljudterapi

– kom igång med Stefans enkla tips!

1

Musik är ett fantastiskt redskap för att aktivera klienter / patienter. Ta reda på patientens favoritmusik eller musik från den tid då patienten var ung och spela upp den! Musik väcker minnen, ger energi och aktiverar.

2

Musik hjälper också vid avslappning. Välj medvetet den musik eller de ljud som spelas på avdelningarna / i rummen. Naturljud eller lugnande musik skapar en mycket mera harmonisk stämning än om radion eller tv:n står på hela dagen.

3

Sjung med klienterna / patienterna! Bara patienten ens tonar eller hummar, dvs. sjunger utdragna vokaler på samma ton, kan hen hitta balans och få energierna att röra på sig. Här är det inte viktigt hur det låter utan hur det känns i kroppen!

4

Ha något instrument tillgängligt för patienterna!

5

Var medveten om ljudmiljön i lokalen! Är ventilationen bullrig? Kommer det störande ljud från maskiner, lysrör, trafik etc.? En harmonisk ljudmiljö inom vården har många fördelar för både patienter och personal: lägre blodtryck, bättre sömn, mindre stress, bättre koncentrationsförmåga, enklare kommunikation – rentav ett mindre intag av smärtstillande medel etc.

Samkommunen Kaksineuvoinen drar nytta av kulturens möjligheter

I samkommunen Kaksineuvoinens verksamhetsområde i Södra Österbotten har man redan i flera års tid införlivat konst och kultur i vårdarbetet. I ett kommunipilotprojekt som ordnades år 2017 inom ramarna för projektet Välfärd för kommuner över gränser ordnades olika typer av konstverkstäder för samkommunens personal. Utbildningen bär frukt. Från och med början av år 2018 kommer varje verksamhetsställe inom samkommunen att ha en egen kulturansvarig.

Samkommunen Kaksineuvoinen ordnar social- och hälsovårdstjänster i Kauhava, Lappajärvi och Evijärvi. Kulturverksamheten började redan år 2010. Då startades projektet Tänneki tairetta med stöd av Österbottens konstkommission. Inom projektet ordnades verksamhet för personer som stod utanför det traditionella konst- och kulturutbudet, men som skulle gynnas av konst- och kulturverksamhet med tanke på välbefinnandet. Projektet Tänneki tairetta fortsatte åren 2013–2014 med stöd av leader-finansiering.

Utvecklingschef Pirjo Heino har ända sedan början haft en stor roll som utvecklare av samkommunens kulturverksamhet.

– Fast jag är intresserad av kulturärenden, så har min vilja varit att utveckla nya tjänster framförallt ur klientens synvinkel. Till exempel inom hemvården finns det många ensamma klienter för vilka det är utmanande att hitta passande verksamhet. Kulturkompisverksamheten som startades 2015 som ett kommunipilotprojekt har visat sig vara en bra verksamhetsmodell.

Pirjo Heino har varit verksam inom samkommunen också i rollen som välfärdskoordinator. Under årens lopp har hon lärt sig att identifiera de befolkningsgrupper som gynnas allra bäst av konst- och kulturverksamhet. Utgående från dessa observationer har det varit bra att föra utvecklingsarbetet vidare.

Ledningsgruppens stöd

En konstens och kulturens frammarsch hade varit omöjlig inom samkommunen utan ledningsgruppens stöd. Samkommundirektörerna Antti Perkkalainen och Anna-Kaisa Pusa har förstått att kulturverksamhet och nyttan med den passar bra ihop med samkommunens övriga målsättningar.

– I Kaksineuvoinen har verksamhetens tyngdpunkt flyttats från institutionerna till hemvården och de förebyggande tjänsterna, vilket har varit ekonomiskt lönsamt. Detta förutsätter att man erbjuder mer tjänster som stöder boendet i hemmet. Den allra nödvändigaste hjälpen räcker inte, det behövs en hel del annat också, berättar samkommundirektör Antti Perkkalainen.

Inom samkommunen Kaksineuvoinen har man helt och hållet slutat med institutionsvård och serviceboende för de äldre med undantag av det effektiviserade serviceboendet. Från den sjukvårdsbetonade äldrevården har man gått över till kundorienterad omsorg som stöder klientens resurser. När hemvårdens tjänster utvecklas kan allt fler av de äldre tryggt bo kvar hemma. I denna helhet har även kulturtjänsterna och det kulturella äldrearbetet en egen viktig roll.

Nya kulturansvariga inleder sin verksamhet

I början av år 2017 efterlyste man kulturintresserade personalrepresentanter till kommunipilotprojektet Taiku sotessa (konst och kultur inom social- och hälsovården). Uppropet lyckades väl och nästan 40 intresserade anmälde sig från samkommunens olika verksamhetsställen. Under årets lopp har man i kommunipilotprojektet ordnat konstverkstäder med olika teman: musik, rörelser och dans, teater, bildkonst och ordkonst. Deltagarna i verkstäderna har fått många olika typer av tips och färdigheter som de kan tillämpa på sin egen arbetsplats. Samtidigt har de kulturintresserade anställda inom vård och omsorg kunnat bilda nätverk och lära känna varandra.

Från och med början av år 2018 har varje verksamhetsställe inom samkommunen en egen kulturansvarig. I arbetsbeskrivningen ingår planering och genomförande av kulturverksamhet vecka för vecka. Utöver det träffas de kulturansvariga regelbundet både parvis och i grupp. Syftet är att mer än förut dra nytta av personalens eget kunnande inom konst och kultur i de olika enheterna.

Som stöd för samkommunens kulturverksamhet samlar medlemskommunernas kulturväsenden, medborgarinstitutet och Aijjoos-verksamheten ihop en kulturbricka. Från kulturbrickan kan enheterna beställa olika konstverkstäder och gästföreläsningar. Till kulturbrickan samlar man också ihop god praxis. I samkommunens budget kommer man för år 2018 att reservera ett anslag för skapande av innehåll till och utveckling av kulturverksamheten. Målet är att skapa kontinuerlig, gärna veckovis och mångsidig och stimulerande konst- och kulturverksamhet som följs upp och utvärderas.

De närmaste åren kommer att visa hur man kan föra de nya kulturtjänsterna och den nya verksamhetskulturen som har startats upp i samkommunen Kaksineuvoinen vidare till landskapets nya social- och hälsovårdsorganisation.

Esa Vienamo
Projektchef

Pirjo Heino (tv.), Marja-Liisa Nevala, Jutta Dinga, Maarit Moilanen, Sari Kuikka, Laura Peräsalo och Hanna Korhonen förbereder sig för utbildningsdagen i rörelse och dans som ordnades av det kommunala pilotprojektet.

Nya kulturtjänster genom kommunpilotprojekt

Ett centralt mål för projektet Valfärd för kommuner över gränser har varit att skapa nya kulturtjänster som gynnar välfärden i kommunerna. I anknytning till det har man under tre års tid genomfört sammanlagt 28 kommunpilotprojekt. I kommunerna har anställda inom kultur- och hälsovårdsområdet tillsammans deltagit i både planeringen och genomförandet av pilotprojekten. Verksamhetsidéerna har visat sig vara bra. Största delen av de kulturella välfärdstjänster som har skapats under projekttiden har fått leva vidare efter att pilotprojektet har avslutats.

Genom kommunpilotprojekten har man fått mångsidiga erfarenheter av att utveckla nya kulturtjänster som gynnar välfärd. Samtidigt har man kunnat testa god praxis och olika verksamhetsmodeller i praktiken. Bakom väl genomförda projekt finns ofta engagerade och idérika medarbetare som med sin aktivitet har fått andra att engagera sig. Man har också märkt att utveckling av kulturella välfärdstjänster i små kommuner eller små städer avsevärt skiljer sig från genomförandet av samma tjänster i större städer. När det lokala utbudet av konst och kultur är litet, krävs det nya tankar och förmåga att anpassa sig.

Inom kommunpilotprojekten har flera olika lyckade verksamhetsmodeller lyfts fram. Olika grupper, till exempel skolelever och äldre personers gemensamma kulturstunder har fått positiv respons från båda hållen. Livssituationen och funktionsförmågan för personer som riskerar utslagning eller för ensamma personer kan höjas med hjälp av olika ledda konsttjänster. När man i fortsättningen utvecklar

kulturtjänster lönar det sig att fortsätta utnyttja tjänstedesign och digitala kommunikationstjänster. Genom verksamheten med kulturkompisar kan man nå de äldre som bor hemma, men som i övrigt lätt hamnar helt utanför kulturtjänsternas område.

Av de kommunala pilotprojekten har vart fjärde projekt genomförts i samarbete med flera kommuner. Målgruppen för största delen av pilotprojekten har varit äldre personer. Därtill har man ordnat flera pilotprojekt för personer med utvecklingsstörning, personer som riskerar utslagning och personer som lider av psykisk ohälsa.

Esa Vienamo
Projektchef

Ett resultat från det kommunala pilotprojektet i Etseri var en ny publikation "Joka askel on hauska askel" (Varje steg är ett roligt steg)

Kommunala pilotprojekt 2017

SÖDRA ÖSTERBOTTEN

Ilon pisaroota / Livets glädjämnen

Kauhajoki

- Med hjälp av digital teknik och inspelningar har lokala kulturevenemang gjorts mer tillgängliga och visats vid sammankomster för äldre i olika byar.

Bildkonst för personer med utvecklingsstörning

Lappo

- Bildkonstaktiviteter för personer med utvecklingsstörning vid Jukantupa aktivitetscenter i Lappo. Tillsammans med professionella konstnärer från Lappo byggdes ett miljökonstverk i parken runt aktivitetscentret.

Konst och kultur inom social- och hälsovården

Samkommunen Kaksineuvoinen

(Kauhava, Lappajärvi och Evijärvi)

- Olika typer av konstverkstäder ordnades för anställda inom samkommunen för social- och hälsovård. Avsikten var att skapa en egen verksamhetsmodell för samkommunens kulturverksamhet och att sprida god praxis och arbetssätt som bygger på kultur till hela samkommunens område.

ÖSTERBOTTEN

Elävä kertomus / Levande berättelse

Korsholm och Vasa

- Interaktiva stunder mellan äldre personer och konstnärer från olika konstområden ordnades i vårdhem i Korsholm och Vasa.

Hyvinvointi TV / MåBra-tv

Jakobstad, Larsmo, Pedersöre och Nykarleby

- Som samarbete mellan social- och hälsovårdsverket i Jakobstad och regionens lokal-tv skapades programserien MåBra-tv. Syftet var att ordna inkluderande och aktiverande kulturprogram som stöder välbefinnandet i synnerhet för äldre personer som bor hemma.

Rehabilitering genom konstnärlig verksamhet

Kristinestad

- Rehabiliterande verksamhet genom kreativt och konstnärligt arbete i Vänstugan Primula i Kristinestad för personer som riskerar utslagning eller som lider av psykisk ohälsa. Verksamhetens specialtema var formgivning och stöping av ljus.

Från bild till upplevelse, bildkonst för dagverksamhet och vårdhem

Järvi-Pohjanmaa samarbetsområde,
Alajärvi, Soini och Vindala

- Konstverkstäder och utställningar för äldre personer och personer med utvecklingsstörning i Alajärvi och Vindala i samarbete med Nelimarkka-museet.

Glädje genom kultur 2

Kauhajoki

- Välfärd för äldre personer i Ikkeljärvi-by i Kauhajoki genom att ordna gemensamma kulturinriktade byasammankomster.

Kulturansvariga som nyckelpersoner inom det kulturella äldrearbetet

Seinäjäki

- Introduktion för nyvalda kulturansvariga i serviceenheter för äldre personer och samarbete med koordinatoren för kulturellt äldrearbete.

Livskonstnären, äldre personers tankar och bilder om livsfärdighet

Etsari

- Målningar som har gjorts av äldre personer och närstående vårdare vid konstverkstäder utgående från deras egna livsvisdomar och aförismer som samlats ihop i pratverkstäder. Av det skriftliga och bildliga materialet gjordes en ny publikation.

Utveckling av kulturkompisverksamhet och utbildning

Kauhava, Lappajärvi och Evijärvi

- Utveckling och utvidgning av kulturkompisverksamheten som startades i det föregående kommunipilotprojektet. Detta gjordes med hjälp av gemensamma utbildningar och materialpaket som stöder verksamheten.

Utveckling av kultur- och motionskompisverksamheten och utbildning

Kuortane

- Kuortanes -kaverit inledde sin verksamhet i Kuortane med stöd av gemensamma utbildningar och sammankomster.

Kommunala pilotprojekt 2016

ÖSTERBOTTEN

Polvesta polveen / Från en generation till en annan

Laihela

- Skol- och gymnasieelever i Laihela gjorde kultur- och motionsinriktade besök och ordnade verkstäder i kreativ dans i servicehus för de äldre och personer med utvecklingsstörning.

Kultur på hembesök

Närpes

- Kultur och musik som baserar sig på lokalhistoria fördes till serviceboenden för äldre personer.

Summer Art Camp 2016

Jakobstad

- Ett sex veckor långt sommarläger gav ungdomar som riskerar utslagning en chans att under handledning arbeta med olika konstformer.

Kultur för äldre - Kulttuurilla ikä-ihmisille

Vasa och Korsholm

- Konst- och kulturprogram ordnades i servicehus för äldre personer. Pilotprojektet förenade verksamhetsmodeller för det kulturella äldrearbetet i Vasa och Korsholm.

Kommunala pilotprojekt 2015

ÖSTERBOTTEN

Lakrits, hyvinnin lähikauppa / Närbutik för välfärd

Kristinestad

- Ett samarbete som ordnade ambulerande kultur- och välfärdsdagar på olika håll i kommunen.

Drama och teater vid aktivitetscentret

Jakobstad

- Dramaverksamhet vid aktivitetscentret för personer med utvecklingsstörning.

Tjänstedesign inom det kulturella äldrearbetet

Vasa

- Utnyttjande av tjänstedesign vid planering och genomförande av kulturella välfärdstjänster för äldre personer.

SÖDRA ÖSTERBOTTEN

Glädje genom kultur

Kauhajoki

- Kulturinriktade regelbundna möten i olika byar i Kauhajoki, speciellt för äldre personer som bor hemma.

En kompis genom kulturen

Kauhava, Lappajärvi, Evijärvi

- Kulturkompisverksamheten startades och utvecklades i tre kommuner.

Digitala kulturtjänster

Kurikka

- Konst- och kulturtjänster förmedlades digitalt till kommunens servicehus för äldre.

Från kulturecept till konstapotek

Lappo

- Konst- och kulturtjänster förmedlades till hälsovårdscentralens klienter med hjälp av kulturecept.

Meidän bussi / Vår buss

Seinäjäki

- Den gamla biblioteksbusen skulle utnyttjas för att sprida konst- och kulturtjänster till kommunens randområden. Eftersom bussens renovering försenades genomfördes programmet utan biblioteksbusen.

MELLERSTA ÖSTERBOTTEN

Välfärd till Kannelma

Halso

- Skolelever ordnade musik- och fritidsaktiviteter för äldre personer vid boendecentret Kannelma.

Dansgolvet magi

Kannus

- En kulturdag med temat dans arrangerades i Kannus med omnejd för personer med utvecklingsstörning samt deras närstående.

Loistobussi / Den strålande bussen

Karleby

- Kulturtjänster ordnades för äldre personer runtomkring i staden i samband med Strålande!-veckan.

Musik till Männistö

Toholampi

- Musikuppträdanden och -aktiviteter vid ett servicecenter för äldre personer.

VÄLFÄRD FÖR KOMMUNER ÖVER GRÄNSER II

SÖDRA ÖSTERBOTTEN - ÖSTERBOTTEN

www.epliiitto.fi/hyvinvointia_kuntiin_ilman_rajaja
www.epliiitto.fi/valfard_for_kommuner_over_granser
www.facebook.com/hyvinvointiakuntiinilmanrajaja

Etelä-Pohjanmaan liitto
Kampusranta 9 C
PL 109
60101 Seinäjoki

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö